तानिरूपाणिर्दशयति दृक्अध्यात्मम् रूपमधिभूतम् अत्ररंध्रेचक्षुर्गोलकेप्रविष्टमार्कंवपुरंशोऽधिदैवमिति सापेक्षप्रकाशतामाह परस्परमिति चक्षुषारूपंज्ञायते तदन्यथाऽनुपपत्त्याचक्षुः तत्प्रवृत्त्यन्यथाऽनुपपत्त्यातदधिष्ठात्रीदेवता ततश्चचक्षुषःप्रवृत्तिस्ततोरूपज्ञानमित्येवमेतत्त्रयंपरस्परंसिद्ध्यति अत्ररंध्रइतिविशेषणव्यावर्त्यमाह दृष्टांतोपयोगितयायस्तुखेआकाशे अर्कोवर्त्ततेमंडलात्मा सतुस्वतःसिध्यति चक्षुर्विषयत्वेऽपिप्रतियोग्यपेक्षाभावमात्रेणस्वतइत्युक्तम् इदानीमात्मनोर्विकारित्वाद्यभावेनभेदमाह यद्यस्मात् आत्माएषामध्यात्मादीनामाद्यःकारणमतः एकरूपोभिन्नश्च तस्मादेतेभ्योऽपरोभिन्नः स्वप्रकाशत्वादपीत्याह स्वयानुभूत्या स्वतःसिद्धप्रकाशेनाखिलानांसिद्धानां परस्परप्रकाशकानामपिप्रकाशकः सर्वेषामपिसामान्यतः चित्प्रकाशविषयत्वादतएवस्वप्रकाशत्वंसिद्धम् चक्षुषिदर्शितंत्रैविध्यमिंद्रियांतरेष्वतिदिशति एवमिति यथाचक्षुरेवं त्वगाद्यपिइत्यर्थः त्वक्स्पर्शोवायुरिति श्रवणंशब्दोदिशइति जिव्हारसोवरुणइति नासागंधोऽश्विनाविति चित्तेनयुक्तमंतःकरणांतरमपि तत्रचि

दृग्रूपमार्कंवपुरत्ररंध्रेपरस्परंसिध्यतियःस्वतःखे॥आत्मायदेषामपरोयआद्यःस्वयाऽनुभूत्याऽखिलसिद्धसिद्धिः॥एवंत्वगादिःश्रवणादिचक्षुर्जिव्हादिनासादिचचित्तयुक्तम् ॥ ३१ ॥ योऽसौगुणक्षोभकृतोविकारः प्रधानमूलान्महतःप्रसूतः॥अहंत्रिवृन्मोहविकल्पहेतुर्वैकारिकस्तामसऐंद्रियश्च॥ ३२ ॥आत्मापरिज्ञानमयोविवादोत्यस्तीतिनास्तीतिभिदाऽर्थनिष्ठः॥व्यर्थोऽपिनैवोपरमेतपुंसांमत्तःपरावृत्तधियांस्वलोकात्॥ ॥३३॥

त्तंचेतयितव्यंवासुदेवइति मनोमंतव्यंचंद्रइति बुद्धिर्बोद्धव्यंब्रह्मेति अहंकारोऽहंकर्तव्यंरुद्रइत्येवंत्रिविधमित्यर्थः ॥ ३१ ॥ ननुपुनरपि वैलक्षण्यमात्रमेवोक्तं त्रिविधप्रपंचव्यत्तिरिक्तात्मप्राप्तिस्तुकुतःस्यात् अहंकारनिवृत्त्यातत्कुतः त्रिविधविकल्पनिवृत्त्यैवेत्याशयेनाह योऽसावहमहंकारः तमेवाह गुणक्षोभंकरोतीतितथा ततःपरमेश्वरात्कालनिमित्तात् प्रधानंमूलमुपादानंयस्य तस्मान्महतः प्रसूतोविकारः सत्रिवृत्त्रिविधः मोहमयस्यविकल्पस्यहेतुः त्रिवृत्त्वमेवाह वैकारिकइति ॥ ३२ ॥ सकुतोनिवर्तते आत्मज्ञानविलसितत्वात्तद्ज्ञानेनेत्याशयेनाह आत्मापरिज्ञानमयइति ननुकथंमोहमयत्वंविकल्पस्याहंकारस्यवा कैश्चित्सत्यत्वांगीकारात्तत्राह विवादइति अयंभिदा अर्थनिष्ठोविवादोऽपिआत्मापरिज्ञानमयइतिअन्वयः यद्वा विवादःसर्वोऽपि भिदाऽर्थनिष्ठएव नतुवस्तुमात्रनिष्ठः अतःपरस्परंयुक्तिभिरेवभेदस्यनिराकृतत्वान्मोहमयत्वंसिद्धमिति ननुयद्यहंकारोविकल्पश्चनास्ति अलंतर्हितन्निवृत्तिप्रयासेनतत्राह व्यर्थोऽपिअर्थरहितोऽपिस्वरूपभूतान्मत्तोबहिर्मुखानांनैवोपरमेत् प्रत्युततत्कृतैः कर्मभिरुच्चनीचदेहेषुतेसंसरंतीति ॥ ३३ ॥